

BILAG B2

Rune Lykkeberg: ”En folkeafstemning er en god idé”.

Information. 21.1.2023. Uddrag.

Rune Lykkeberg er chefredaktør på avisen Information.

Mette Frederiksens første regering mistede magten, fordi den ikke respekterede grænserne for sin magt. Det var anledningen til det folketingsvalg i efteråret, som førte til dannelsen af hendes anden regering. Venstre og Moderaterne var i valgkampen særdeles kritiske over for statsministerens magtfuldkommenhed. Det ligner derfor en problemerkendelse, når den nye regering i sit grundlag har skrevet eksplicit om »principper for regeringsførelse«. Danmarks styrke udspringer fra »en oplyst og engageret befolkning«, anfører regeringspartierne, og »arbejdet i regering og centraladministration« skal ske »på en måde, som befolkningen kan have tillid til«. De lover at »respektere gældende forlig«, styrke »Folketingets kontrol med regeringen« og fokusere på, »at den vejledende høringsfrist på fire uger som klar hovedregel overholdes«.

Men med forslaget om at afskaffe en helligdag for »at finansiere de øgede udgifter til forsvaret i de kommende år« har regeringen misbrugt krigen mod Putin, som er en skæbneviderende indsats for Europa, til at gennemtvinge en udvidelse af udbuddet af arbejdskraft. Den har brudt sine egne løfter om regeringsførelse og demonstrativt tilsidesat de normer, som begrænser dens magtudøvelse. Forslaget om at afskaffe store bededag blev hverken fremsat under valgkampen eller forberedt gennem offentlig diskussion. Alligevel insisterer regeringen på at gennemtvinge det med en høringsfrist på kun én uge. Den har ved at fratage lønmodtagerne en etableret rettighed brudt ind på et overenskomstområde, og med kravet om accept af afskaffelse af helligdag som betingelse for at være med til at forme fremtidens forsvar udfordrer den hele forligskulturen.

Regeringen udbreder et billede af sig selv som de voksne, der træffer svære beslutninger og finder finansiering, mens resten af Folketinget, fagbevægelsen, folkekirken og de andre, som protesterer, fremstilles som børn i en hoppeborg, der står med en slikkepind i den ene hånd og nu råber på en ispind til den anden. Men da oppositionen kom med et alternativt bud på finansiering, skiftede regeringen begrundelse og hævder nu, at det ikke kun handler om penge til forsvaret, men også om alt muligt andet.

Et presserende spørgsmål bliver, hvordan man kvalificerer flertalsregeringens magtudøvelse. Det leverer grundloven fra 1953 et bud på: »Når et lovforslag er vedtaget af Folketinget, kan en tredjedel af Folketingets medlemmer« ifølge paragraf 42 »begære folkeafstemning om lovforslaget«. Den paragraf er ifølge historikeren Jes Fabricius indført for at sikre mindretallet et veto, hvis et flertal bruger deres mandat »som et fripas til at gøre, hvad der passer dem«. Det hypotetiske scenarie minder om den aktuelle situation, hvorfor forslaget om en folkeafstemning nu er blevet fremsat af Nye Borgerlige.

Nogle hævder, at spørgsmålet om en fridag er for småt til så stort et instrument. Men afstemningen vil kræve en påtrængende samtale om, hvorvidt det gode liv er at arbejde mere eller mindre, og hvad vi vil betale for fritid. Og den vil fungere som kvalificering af flertallets magtudøvelse. Det siges, at vi har indirekte, repræsentativt demokrati, og afvigelser afvises ofte som pøbelvælde.¹ Men det danske folkestyre er ifølge grundloven en blanding af direkte og indirekte demokrati. Og demokrati er en læreproces i kollektiv frihed, hvor der løbende skal eksperimenteres med at udvikle nye forbindelser mellem borgere og magtudøvelse for eksempel gennem borgerforslag, borgerting og afstemninger. Det skaber ikke kun større legitimitet, men også større effektivitet. Så en folkeafstemning om fridage, arbejde og regeringens magtudøvelse: Det er en god idé.

¹ Pøbel er en ældre, nedsættende betegnelse for en laverestående social klasse. Begrebet *pøbelvælde* beskriver en situation, hvor denne klasse har dominerende indflydelse på samfundsdebatten og regeringsmagten.